

Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwitini Corfforaethol
Dyddiad:	21 Ionawr 2026
Pwnc:	Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026 – 2031
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Jeff Evans

1. Pwy fydd yr aelod portffolio yn cyflwyno / arwain yr adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Ieuan Williams	Deilydd Portffolio – Priffyrdd, Gwastraff ag Newid Hinsawdd
Swyddog Gwasanaeth (yn cefnogi)	Rôl
Rhys Alun Williams	Rheolwr Newid Hinsawdd

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Mae'r Cynllun Tuag at Sero Net newydd 2026-2031 yn gosod allan sut y bydd y Cyngor yn parhau i weithio tuag i fod yn sefydliad carbon sero net, ymrwymiad allweddol o fewn Cynllun y Cyngor Fe ddaeth Cynllun Tuag at Sero Net blaenorol wedi dod i ben ym 2025, mae'n hanfodol mabwysiadu Cynllun Strategol newydd i gynnal cynnydd. Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu adolygu a rhoi mewnbwn ar y meysydd blaenoriaeth a'r gweithredoedd arfaethedig o fewn Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026-2031.
--

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac argymhellion

- ☒ Er sicrwydd
- ☒ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☒ Er gwybodaeth

Argymhelliad(ion): Gofynnir i'r Pwyllgor argymell Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026-2031 i'r Pwyllgor Gwaith i'w gymeradwyo.
--

4. Sut mae'r argymhelliad(ion) yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

Mae'r argymhelliad yn cefnogi'n weledigaeth Cynllun y Cyngor:
"Creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu."

Mae hefyd yn alinio â'r Amcan Strategol Newid Hinsawdd:
"Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid, a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030."

Mae'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026–2031 yn nodi sut y bydd y Cyngor yn parhau ar y daith i fod yn sefydliad carbon sero net trwy:

- Lleihau allyriadau carbon,
- Cynyddu amsugno carbon, a
- Cryfhau gwytnwch sefydliadol i hinsawdd sy'n newid.

Mae'r Cynllun Strategol arfaethedig yn adeiladu ar gynnydd a gwersi a ddysgwyd o'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2022–2025, fel y manylir yn yr Adroddiad Terfynol (gweler papur cefndir).

Dylid nodi, bod y Cynllun Strategol yn cydnabod nad yw targed y Cyngor i ddod yn sefydliad sero net erbyn 2030 yn gyraeddadwy gyda'n hadnoddau presennol, yr amser sy'n weddill a'r graddfa'r ddatgarboneiddio sydd ei angen.

Mae'r Cynllun Strategol felly'n cynnig i'r Cyngor alinio â'r targed 'carbon sero net Cymru erbyn 2050' fel gosodwyd gan Ddeddf Amgylchedd (Cymru) 2016. Gwelir hefyd targedau a champau gweithredu penodol ar gyfer pob maes blaenoriaeth allweddol o fewn y Cynllun Strategol arfaethedig.

5. Themâu sgrïwtini allweddol

O fewn y meysydd blaenoriaeth y Cynllun Strategol, dylai'r pwyllgor roi ystyriaeth arbennig i'r agweddau canlynol:

1. Asedau'r Cyngor a thrafnidiaeth.
2. Brosesau'r Cyngor a datblygu staff
3. Risgiau a heriau allweddol

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

Mae chwe maes blaenoriaeth allweddol i'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026-31 nodwyd islaw :-

1. Asedau ac Allyriadau Tai
 - Lleihau allyriadau carbon o adeiladau'r cyngor trwy fuddsoddi mewn mesuriadau carbon isel, gwella effeithlonrwydd ynni, lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu.
 - Sicrhau bod yr holl eiddo presennol a newydd yn wydn i'r hinsawdd.
 - Datgarboneiddio stoc tai cymdeithasol y cyngor.

2. Allyriadau Trafnidiaeth y Cyngor

- Trosglwyddo fflyd y cyngor i gerbydau trydan, datblygu cyfleusterau gwefru fflyd.
- Hyrwyddo ymddygiadau trafndiaeth cynaliadwy ar draws y sefydliad

3. Allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi

- Gwella dealltwriaeth o allyriadau'r gadwyn gyflenwi trwy gaffael, gwneud hi'n ofynnol i gyflenwyr ddangos ymrwymadau lleihau carbon.

4. Defnydd Tir, Adfer Natur a Bioamrywiaeth

- Mabwysiadu dull y Cyngor cyfan o atafaelu carbon tir, monitro dal carbon dros amser, a rheoli tir i gefnogi adferiad natur a bioamrywiaeth wrth gloi carbon lle bo hynny'n bosibl.

5. Datblygu'r Sefydliad

- Ymgorffori sero net ac addasu i'r hinsawdd ym mhrosesau busnes y cyngor, defnyddio ddata allyriadau ar gyfer penderfyniadau gwybodus.
- Adeiladu ymwybyddiaeth, sgiliau a gwybodaeth am newid hinsawdd ar draws y sefydliad

6. Prosiectau Strategol a Gwydnwch Hinsawdd

- Ymgorffori ystyriaethau hinsawdd, sero net, a bioamrywiaeth yn ein prosiectau strategol, asesu risgiau hinsawdd hirdymor, a sicrhau bod gwasanaethau'r cyngor yn wydn i hinsawdd sy'n newid.

7. Asesiadau effaith

7.1. Effeithiau posibl ar grwpiau gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Ni ragwelir unrhyw effeithiau

7.2. Effeithiau posibl ar bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Ni ragwelir unrhyw effeithiau

7.3. Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Ni ragwelir unrhyw effeithiau

7.4. Effaith posibl ar darged Carbon Sero Net y Cyngor -

Positif - Effaith gadarnhaol ar darged sero net y Cyngor trwy leihau allyriadau carbon.

8. Goblygiadau ariannol

Ni all y Cyngor ariannu hwn yn llawn ar ei ben ei hun, bydd cefnogaeth allanol gan lywodraethau Cymru a'r DU a chyrff eraill yn hanfodol.

Efallai bydd angen cyllid cyfatebol a rhaid defnyddio'r holl ffrydiau cyllido sydd ar gael yn llawn lle bo hynny'n bosibl.

9. Atodiadau

--

10. Awdur yr adroddiad a phapurau cefndir

Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2022 – 2025

Cynllun Tuag at Sero Net 22-25 – Adroddiad Diwedd Cyfnod

Awdur – Rhys A Williams (Rheolwr Newid Hinsawdd)

Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026 – 2031 Drafft

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg /

This document is also available in English.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Rhagair

Y Cynghorydd Ieuan Williams
Aelod Portffolio - Priffyrdd,
Gwastraff a Newid Hinsawdd

Rhys Howard Hughes
Dirprwy Prif Weithredwr

Mae newid hinsawdd yn effeithio ar bob un ohonom, a bydd yr hyn rydyn ni'n ei wneud nawr yn diffinio ein bywydau am genedlaethau i ddod. Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ddatgan argyfwng hinsawdd, gan ymrwymo i ddod yn sefydliad carbon sero net.

Mae Cynllun y Cyngor 2023 - 2028 yn cydnabod Newid Hinsawdd fel amcan strategol - “ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030”.

Mae gweithio i gyflawni'r ymrwymiad hwn yn her y mae'r Cyngor yn mynd i'r afael â hi yn y Cynllun Strategol Tuag at Sero Net flaenorol. Mae'r Cyngor wedi rhoi prosiectau ar waith er mwyn lleihau ei allyriadau, datblygu ei wybodaeth, arbenigedd a chapasiti er mwyn lleihau allyriadau carbon a mesur cynnydd tuag at sero net.

Drwy adeiladu Ysgol y Graig fel ein hadeilad carbon sero net cyntaf a phorth parcio solar newydd ger ein pencadlys, rydym wedi dangos arweinyddiaeth ymarferol wrth leihau allyriadau drwy ddefnyddio cyllid allanol i wneud y mwyaf o'r effaith.

Er ein bod mewn sefyllfa well, ac er gwaethaf ein hymdrechion, rydym yn deall nad yw'r uchelgais i fod yn sero net erbyn 2030 yn gyraeddadwy o ystyried yr adnoddau sydd ar gael a'r amser sy'n weddill.

Ni fydd hyn yn atal y Cyngor rhag parhau i gymryd camau i leihau ei allyriadau carbon. Gan adeiladu ar y Cynllun Strategol blaenorol, mae Cynllun Strategol Tuag at Sero Net yma'n adnabod prif feysydd blaenoriaeth y Cyngor a'r camau gofynnol i wneud cynnydd pellach at ddod yn sefydliad carbon sero net. Byddwn yn parhau i gydweithio gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill ar draws y sector i gyflawni'r cynllun hwn.

Pam bod angen Cynllun Strategol Tuag at Sero Net?

Mae newid hinsawdd yn her fyd-eang yn yr oes sydd ohoni, ac mae'n peri goblygiadau eang ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mae ei effaith i'w weld yn lleol yn Ynys Môn, gan effeithio ar ein preswylwyr, ein cymunedau a'n hymwelwyr. Oherwydd hyn, mae angen gweithredoedd pendant er mwyn lleihau allyriadau a'r gallu i addasu i hinsawdd sy'n parhau i newid.

Mae Cynllun y Cyngor yn adnabod newid hinsawdd fel Amcan Strategol, gydag ymrwymiad i leihau ein hallyriadau carbon ac ymateb i'r argyfwng ehangach.

Fel awdurdod lleol, rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb i fod yn flaenllaw, a thrwy'r Cynllun Strategol hwn, byddwn yn adeiladu Cyngor sy'n fwy cynaliadwy sy'n cefnogi ein cymunedau i fod yn lleoedd iach a llewyrchus, lle gall pobl ffynnu.

Mae Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026–2031 yn amlinellu agwedd y Cyngor at leihau ei cyfanswm allyriadau carbon, a sut fydd yn dod yn sefydliad sero net.

Mae'n rhaid i'r Cyngor leihau ei allyriadau ar draws ei wasanaethau os am fod yn sero net. Cyflawnir hyn drwy fuddsoddi yn ei adeiladau, datgarboneiddio trafndiaeth a gweithio gyda phartneriaid i leihau allyriadau'r gadwyn gyflenwi. Bydd yr allyriadau sy'n weddill yn cael eu cydbwyso drwy gyfrannu at niwtraleiddio carbon drwy reoli tir.

Mae'n rhaid manteisio ar y cyfleoedd hyn lle bynnag y bo'n bosibl a gweithio gyda phartneriaid allanol megis:

- Llywodraeth Cymru, CLILC a phartneriaid y sector cyhoeddus ar brosiectau hinsawdd a sero net;
- Sefydliadau'r sector preifat ar brosiectau penodol e.e. Porthladd Rhydd Ynys Môn;
- Ysgolion a grwpiau cymunedol er mwyn gweithredu ymhellach ar newid hinsawdd.

Uchafbwyntiau Cynllun Strategol Tuag at Sero Net

£18.5M

fuddsoddiad i ddatgarboneiddio
asedau'r Cyngor

20%
gostyngiad
mewn allyriadau
adeiladau ers
2019/20

Tai Cyngor
carbon isel
newydd

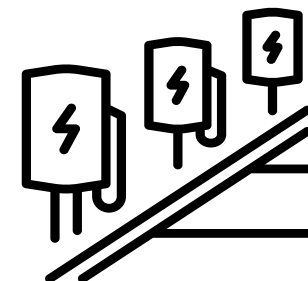
Diweddaru
cartrefi'r
Cyngor

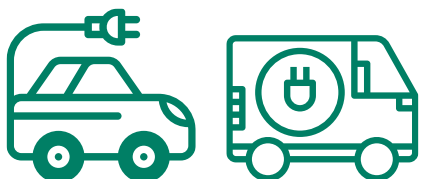
Estyniad Ysgol y Graig - ein hysgol carbon
sero net cyntaf

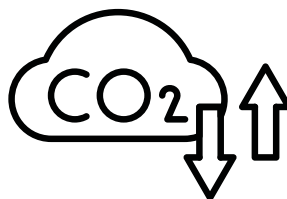
Pyrth ceir
solar
newydd ym
Mhencadlys
Llangefni

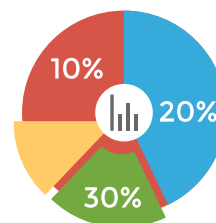
7
gorsaf gwefru
newydd ar gyfer
ceir

16%
o'n fflyd yn
gerbydau trydan

Gwelliannau
wrth fonitro
allyriadau
carbon

Oddeutu 14,000 o goed
wedi'u plannu

Cynnydd y Cynllun Strategol Tuag at Sero Net hyd yma

Mae adroddiad diwedd cyfnod Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2022 - 2025 yn cyflwyno nifer o gasgliadau a blaenoriaethau sydd wedi'u hystyried yn y Cynllun Strategol newydd:-

- Ni fydd y Cyngor yn cyflawni ei uchelgais sero net erbyn 2030. Mae hyn oherwydd diffyg adnoddau, capasiti a graddfa'r gwaith datgarboneiddio a niwtraleiddio carbon sydd ei angen; deallir fod y canfyddiad hwn yn cyd-fynd â disgwyliadau y rhan fwyaf, os nad pob Awdurdod Lleol yng Nghymru;
- Mi fydd angen buddsoddiad pellach i ddatblygu systemau casglu data, er mwyn gallu paratoi adroddiadau cywir a gwneud penderfyniadau gwybodus;
- Mae angen targedu ymdrechion datgarboneiddio yn y meysydd hynny lle byddant yn gwneud yr effaith fwyaf e.e. asedau, trafnidiaeth a chaffael;
- Bydd angen ymateb Cyngor cyfan i weithio i gyrraedd carbon sero net;
- Mae'n rhaid parhau i ymgorffori sero net a newid hinsawdd mewn prosesau llywodraethu a busnes.
- Gwelir nad yw cyfanswm allyriadau carbon y Cyngor wedi gostwng yn ôl y disgwyl yn ystod y blynyddoedd diwethaf (gweler Atodiad 1). Mae hyn yn bennaf oherwydd cynnydd mewn gwariant o fewn y gadwyn gyflenwi, gwelliannau yn ansawdd a newidiadau i'r data a gasglwyd. O ganlyniad, nid yw'r ffigurau blynyddol yn gwbl gymharol o flwyddyn i flwyddyn

Amcanion Strategol Cynllun y Cyngor

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

‘Creu Ynys Môn fydd yn
iach a llewyrchus lle gall
pobl ffynnu’.

Cynllun y Cyngor 2023-2028 yw'r brif ddogfen ar gyfer gwneud penderfyniadau ar bob lefel; darparu fframwaith er mwyn cynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; siapia gwariant blyneddol; monitro perfformiad a chynnydd.

Wrth wraidd y cynllun, mae ein dyhead i weithio gyda phreswylwyr, cymunedau a phartneriaid ar Ynys Môn, i gynnig y gwasanaethau gorau posibl, gwella ansawdd bywyd i bawb a chreu cyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae ein chwe prif amcan yn adlewyrchu'r meysydd hynny y dylai'r Cyngor fod yn canolbwyntio arnynt.

Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu, magu
hyder a defnyddio'r iaith.

Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg
cywir

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar
gyfer heddiw a chenedlaethau'r
dyfodol.

Tai

Sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw
rhywle yn 'gartref'.

Yr Economi

Sicrhau cyfleoedd i ddatblygu
economi'r ynys

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael
â newid a gweithio tuag at bod yn
sefydliad sero net erbyn 2030.

Cynllun y Cyngor 2023 i 2028 (llyw.cymru),

Cynllun y Cyngor – Gwerthoedd

Mae Cynllun y Cyngor yn cael ei gefnogi gan werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain gweledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.

Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.

Gonestrwyd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.

Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

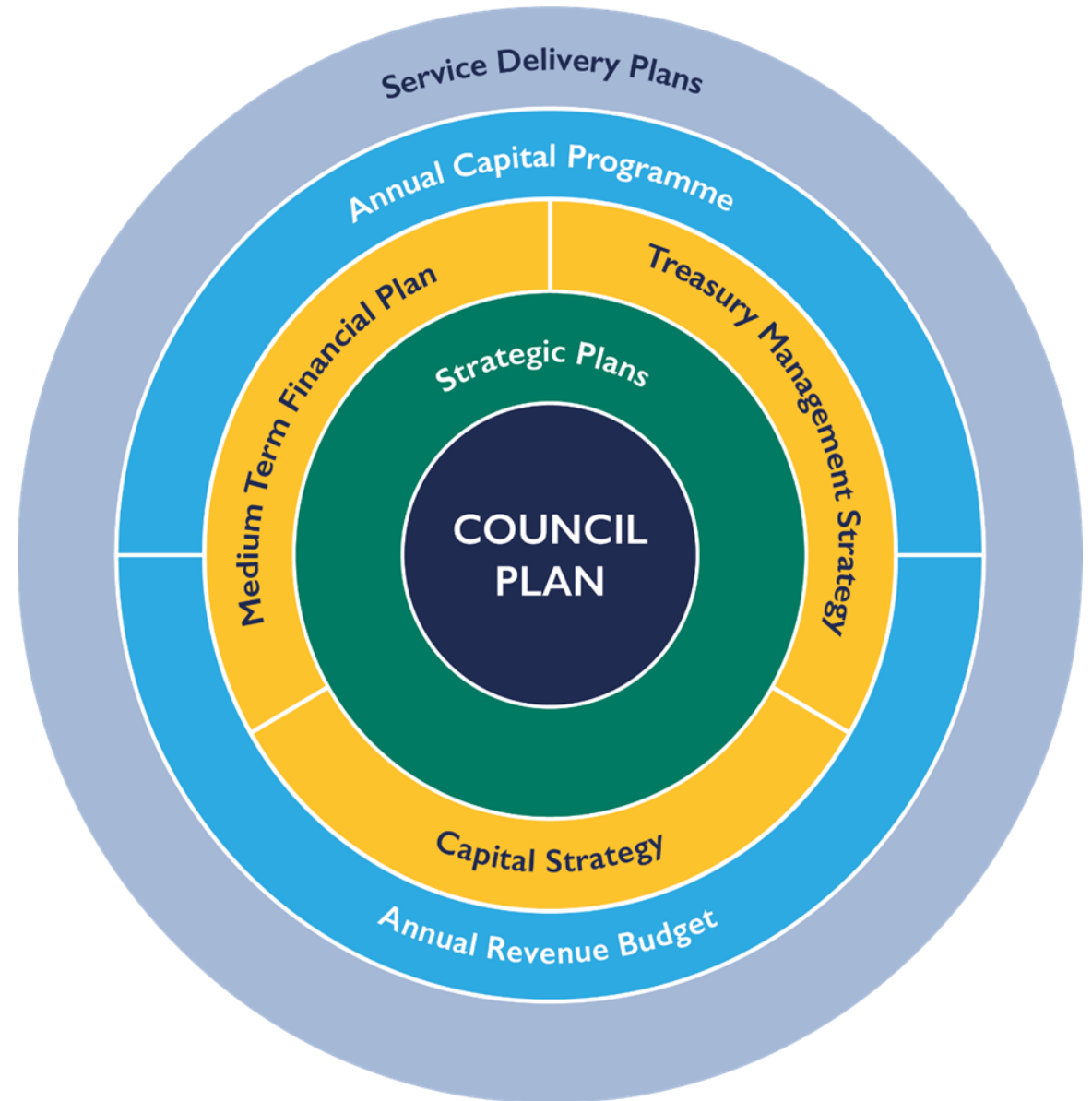
Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r ynys:

Y Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol yn adnabod y cynlluniau sydd mewn lle er mwyn sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau ac amcanion.

Mae hwn yn gynllun allweddol sy'n cyd-fynd â Chynllun y Cyngor ac sy'n cyfrannu at gyflawni'r amcanion strategol a'r weledigaeth.

Meysydd blaenoriaeth allweddol

- Allyriadau Asedau a Thai
- Allyriadau Trafnidiaeth y Cyngor
- Allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi
- Defnydd Tir, Adferiad Natur a Bioamrywiaeth
- Datblygu'r Sefydliad
- Prosiectau Strategol a Gwydnwch i Newid Hinsawdd

Gall gyfyngiadau ariannol effeithio ar allu'r Cyngor i lwyddo yn y meysydd blaenoriaeth hyn

Allyriadau Asedau a Thai

Pam bod hyn y bwysig?

Gwnaeth asedau'r Cyngor, yn cynnwys swyddfeydd, ysgolion, canolfannau hamdden a chartrefi gofal gynhyrchu 5,504 tonnall o allyriadau carbon (tCO₂e) yn 2024/25 - oddeutu 11% o'n hól-troed cyfan.

Mae lleihau allyriadau o'r defnydd gwres, goleuadau a'r ynni yn yr adeiladau rydyn ni'n eu defnyddio ac yn berchen arnynt yn hollbwysig at gyflawni sero net.

Fel landlord unedau busnes, tai cymdeithasol, a daliadau amaethyddol, bydd gwella effeithlonrwydd ynni yn torri carbon yn ogystal â lleihau costau, mynd i'r afael â thlodi tanwydd a gwella ansawdd a gwydnwch ein hasedau.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Lleihau allyriadau carbon o'r adeiladau rydyn ni'n eu defnyddio.

Buddsoddi mewn mesurau effeithlonrwydd ynni er mwyn lleihau costau rhedeg.

Sicrhau bod ein hadeiladau, hen a newydd, a'n cartrefi yn gwrthsefyll hinsawdd sy'n parhau i newid.

Lleihau gwastraff drwy gynyddu'r hyn sy'n cael ei ailgylchu yn ein hadeiladau.

Datgarboneiddio stoc tai cymdeithasol y Cyngor.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Buddsoddi yn ein hasedau i leihau allyriadau carbon drwy welliannau wedi'u hariannu drwy grant a chyllidebau chynnal a chadw cyfalaf.

Gweithredu safonau effeithlonrwydd ynni a gwydnwch hinsawdd ar gyfer yr holl waith adnewyddu ac unrhyw adeilad newydd.

Adnabod a gweithredu mesurau i gyrraedd y cyfradd ailgylchu o 70% ar draws adeiladau'r Cyngor.

Sicrhau bod holl gartrefi'r Cyngor yn cyrraedd sgôr EPC C (Sgôr o 75) erbyn 31 Mawrth 2031, lle bo'n ymarferol.

45 tŷ cyngor newydd bob blwyddyn i gyrraedd sgôr EPC A yn ogystal â safonau allyriadau isel ar gyfer hen dai Cyngor sy'n cael eu prynu.

Allyriadau Trafnidiaeth y Cyngor

Pam bod hyn y bwysig?

Gwnaeth allyriadau o ddefnydd trafndiaeth gynhyrchu 6239 tCO₂e yn 2024/25, oddeutu 12% o gyfanswm ein allyriadau.

Mae allyriadau trafndiaeth yn cynnwys defnyddio cerbydau fflyd, teithio busnes, cymudo a gweithio gartref.

Mae defnyddio trafndiaeth yn hollbwysig ar gyfer darparu gwasanaethau ledled Ynys Môn, ac mae'n rhan o allyriadau gweithredol uniongyrchol y Cyngor.

Yn yr un modd, mae allyriadau anuniongyrchol y Cyngor yn cynnwys teithio busnes staff mewn cerbydau personol a chymudo i'r gwaith.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Parhau i drawsnewid fflyd y Cyngor yn gerbydau trydan.

Datblygu isadeiledd gwefru cerbydau trydan y Cyngor.

Datblygu a gweithredu mentrau i annog agweddau cadarnhaol tuag at dtrafnidiaeth gynaliadwy ar draws y Cyngor.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Cynyddu nifer y cerbydau trydan yn fflyd y Cyngor.

Datblygu a diweddarau isadeiledd gwefru cerbydau trydan er mwyn cefnogi'r gwaith o drawsnewid y fflyd.

Anelu i leihau allyriadau carbon y fflyd i 360 tCO₂e bob blwyddyn erbyn 2031.

Cynyddu'r defnydd o gerbydau trydan y fflyd er mwyn lleihau allyriadau teithio busnes.

Gwella ymwybyddiaeth or effaith amgylcheddol o gweithio adref a cymudo i'r gwaith

Cefnogi'r gweithlu i leihau eu hallyriadau cymudo.

Allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi

Pam bod hyn y bwysig?

Roedd caffael nwyddau a gwasanaethau gan ein cadwyn gyflenwi yn cynrychioli 77% o'n hallyriadau ar gyfer 2024/25.

Ar hyn o bryd mae allyriadau o gadwyn gyflenwi'r Cyngor yn cael eu cyfrifo yn seiliedig ar wariant – wrth i ni wario mwy, mae'r allyriadau'n cynyddu.

Mae bob penderfyniad i brynu yn cynnwys cost carbon, gan ei gwneud hi'n hanfodol ymgorffori meini prawf lleihau carbon ym mhob caffael.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Defnyddio prosesau caffael i wella dealltwriaeth y Cyngor o ddata allyriadau ei gadwyn gyflenwi.

Sicrhau bod cyflenwyr yn dangos eu hymrwymiad i leihau carbon drwy brosesau tendro, monitro ac adrodd.

Defnyddiwch ddata allyriadau'r gadwyn gyflenwi i wneud penderfyniadau carbon isel gwybodus.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Integreiddio gwerth cymdeithasol, allyriadau carbon, a nodau bioamrywiaeth ym mhob caffaeliad.

Blaenoriaethu contractau gwerth uchel a charbon uchel i leihau allyriadau'r gadwyn gyflenwi e.e. casglu gwastraff, prydau bwyd ysgol, contractwyr priffyrdd a phrosiectau cyfalaf mawr.

Darparu hyfforddiant i staff a chyflenwyr i ffrydio gwerth cymdeithasol a gofynion amgylcheddol.

Defnyddiwch ddata allyriadau cadarn i fonitro a gwneud penderfyniadau gwybodus.

Defnydd Tir, Adferiad Natur a Bioamrywiaeth

Pam bod hyn y bwysig?

Mae'r Cyngor yn rheoli portffolio amrywiol o dir, gan gynnwys daliadau amaethyddol, safleoedd gwastraff, caeau ysgolion ac ardaloedd pori.

Mae gwella defnydd tir ac adfer natur yn hanfodol i gyflawni sero net gan ei fod yn ein galluogi i wrthbwysu allyriadau na ellir eu dileu'n llwyr.

Drwy reoli tir yn well, rydym yn lleihau ein hól-troed allyriadau ond hefyd yn cyflawni manteision ehangach megis gwella bioamrywiaeth, gwydnwch hinsawdd, atal llifogydd ac iechyd pridd.

Mae'r camau gweithredu hyn yn cyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 ac yn dangos arweinyddiaeth wrth fynd i'r afael â newid hinsawdd wrth gefnogi llesiant cymunedol a chynaliadwyedd hirdymor.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Datblygu dull Cyngor cyfan o ddal carbon tir ar draws holl asedau a thir y Cyngor, gan gynnwys monitro'r carbon a ddaliwyd dros amser.

Cefnogi camau gweithredu allweddol a nodwyd yng Nghynllun y Cyngor i reoli ein tir yn effeithiol i gefnogi adferiad natur a bioamrywiaeth, a chloi carbon lle bo modd gwneud hynny.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Gwaelodlin fanwl o'r holl asedau, tir a mathau a sefydlu proses fonitro i fonitro'r carbon a ddaliwyd o fewn 2 flynedd.

Mesur y carbon a gasglwyd drwy weithgareddau'r Cyngor.

Manteisio ar gyfleoedd i wella'r gwaith o ddal carbon drwy brosiectau bioamrywiaeth, adfer natur a rheoli tir e.e. plannu coed.

Cefnogi ysgolion i blaenoriaethu cyflawni achrediad cynladwyedd cydnabyddedig erbyn 2031.

Datblygu'r Sefydliad

Pam bod hyn y bwysig?

Mae datblygiad sefydliadol yn allweddol i gyrraedd sero net drwy alluogi newid systematig mewn diwylliant ar draws y Cyngor.

Drwy fuddsoddi mewn sgiliau, hyfforddiant ac arweinyddiaeth, gallwn feithrin y gallu i newid ymddygiad.

Bydd fframweithiau llywodraethu ac atebolrwydd cryf yn helpu i olrhain cynnydd y Cynllun Strategol yma.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Integreiddio carbon sero net ac addasu i'r hinsawdd ym mhrosesau busnes y Cyngor.

Defnyddio data allyriadau i wneud penderfyniadau gwybodus.

Datblygu ymwybyddiaeth, sgiliau a gwybodaeth am yr hinsawdd ar draws y Cyngor.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Integreiddio sero net ac addasu i'r hinsawdd i brosesau busnes a sicrhau eu bod yn cael eu trin fel blaenoriaethau wrth wneud penderfyniadau.

Gwella'r gwaith o gasglu a dadansoddi data allyriadau.

Sefydlu llinell sylfaen allyriadau carbon ar gyfer stoc tai'r Cyngor a gwella data'r gadwyn gyflenwi.

Ymgorffori cynaliadwyedd mewn rhaglenni hyfforddi, datblygiad proffesiynol ac arweinyddiaeth.

Cynnwys ymrwymïadau newid hinsawdd mewn disgrifiadau swyddi ar gyfer swyddi newydd a swyddi a hysbysebir.

Targedu cyfathrebiadau i ymgorffori gweithredu ar yr hinsawdd ar draws Gwasanaethau'r cyngor gan gynnwys ymgyrch newid ymddygiad i leihau'r defnydd o ynni ar safleoedd y Cyngor.

Prosiectau Strategol a Gwydnwch yr Hinsawdd

Pam bod hyn y bwysig?

Mae gan y Cyngor ystod o brosiectau strategol a chyfalaf sy'n cynnwys datblygu adeiladau ysgol newydd, cyfleusterau gofal, datblygu economaidd ac adfywio.

Mae'n hanfodol bod pob prosiect yn ystyried newid hinsawdd yn weithredol, yn cefnogi ein targed sero net ac yn gwella bioamrywiaeth.

Rhaid i'r Cyngor hefyd wella ei ddealltwriaeth o effeithiau disgwylidig newid hinsawdd er mwyn sicrhau bod ei wasanaethau'n parhau i fod yn wydn, yn rheoli risgiau sy'n dod i'r amlwg yn effeithiol ac yn addasu i hinsawdd sy'n newid.

Beth ydyn ni am ei wneud?

Sicrhau bod prosiectau strategol yn cynnwys ystyriaethau hinsawdd, carbon sero net a bioamrywiaeth o'r cychwyn cyntaf.

Cael gwell dealltwriaeth o'r risgiau hinsawdd hirdymor sy'n wynebu'r Cyngor. Nodi sut mae'n rhaid iddo addasu i effeithiau hinsawdd sy'n newid a sicrhau bod Gwasanaethau'r Cyngor yn wydn.

Sut ydyn ni am wneud hyn?

Integreiddio ystyriaethau carbon a bioamrywiaeth ym mhob prosiect strategol.

Gweithredu mesurau i leihau allyriadau carbon a gwella bioamrywiaeth o fewn prosiectau'r Cyngor.

Gwerthuso risgiau hinsawdd hirdymor sy'n wynebu'r Cyngor.

Gwerthuso parodrwydd y Cyngor i ymateb i argyfyngau sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd.

Rhoi camau addasu ar waith i sicrhau bod Gwasanaethau'r Cyngor yn wydn.

Goblygiadau Ariannol

Mae'r Cyngor wedi buddsoddi'n sylweddol ar draws ei bortffolio asedau i leihau allyriadau carbon uniongyrchol. Bydd y buddsoddiad cyfalaf hwn yn barhaus a bydd angen iddo weithio ochr yn ochr â buddsoddiadau refeniw parhaus y Cyngor ar draws y meysydd blaenoriaeth allweddol a nodwyd yn y Cynllun Strategol hwn.

Ni all y Cyngor ariannu hyn yn llawn ar ei ben ei hun, bydd cefnogaeth allanol gan lywodraethau Cymru a'r DU a chyrff eraill yn hanfodol.

Efallai y bydd angen cyllid cyfatebol a rhaid manteisio'n llawn ar bob ffynhonnell ariannu sydd ar gael lle bo modd.

Bydd y Cyngor hefyd yn ystyried defnyddio ei gronfeydd wrth gefn ei hun, cyfraniadau o gyllidebau refeniw a defnyddio benthyca darbodus, os yw'n bodloni gofynion y Cod Ymarfer, i wneud y mwyaf o gyllid grant neu fel cyllid sylfaenol lle bo angen a lle mae'r cyllid ar gael.

Llywodraethu: Monitro a Gwerthuso

Byddwn yn adeiladu ar drefniadau llywodraethu o'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net flaenorol. Bydd trefniadau'n sicrhau eglurder, atebolrwydd, cydlynid a'r cyfle i fonitro cynnydd yn effeithiol.

Bydd cynllun gweithredu blynyddol yn cael ei sefydlu, a bydd cynnydd yn cael ei adolygu bob chwarter drwy'r Grŵp Llywio Sero Net. Bydd y Grŵp Llywio yn adrodd i'r Tîm Arweinyddiaeth lle bo angen.

Bydd adroddiad cynnydd blynyddol yn cael ei gynhyrchu gan gynnwys adolygiad o'r cynllun strategol ac rydym yn asesu ein cynnydd, targedau, risgiau sy'n dod i'r amlwg a chyfleoedd yn rheolaidd i sicrhau bod ein camau gweithredu yn adlewyrchu meysydd blaenoriaeth allweddol y Cynlluniau Strategol.

Bydd camau gweithredu allweddol a nodwyd o fewn amcan strategol Newid Hinsawdd Cynllun y Cyngor yn cael eu hadrodd i'r Bwrdd Rhaglen Gwella a Moderneiddio.

Bydd y Cyngor yn parhau i fonitro allyriadau carbon wrth gyflawni ei adroddiadau blynyddol i Lywodraeth Cymru; gan sicrhau tryloywder, atebolrwydd, a phenderfyniadau sy'n seiliedig ar ddata sy'n cefnogi ein targedau hinsawdd.

Atodiad 1 – Targedau Sero Net y Cyngor

Mae gwersi a ddysgwyd o'r Cynllun Tuag at Sero Net 2022-2025 yn dod i'r casgliad nad yw sero net erbyn 2030 yn darged ymarferol. O ganlyniad, rhaid i'r Cyngor sicrhau bod y targed i gyflawni carbon sero net yn fwy realistig a chyraeddadwy.

Bydd y Cyngor yn cynnal y targed cyffredinol o ddod yn garbon sero net erbyn 2050 yn unol a brif targed Cymru gosodwyd gan Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Targedau Maes Blaenoriaeth Allweddol i'w cyflawni erbyn 2031 yw:-

Asedau a Thai

- Gostyngiad o 22% mewn allyriadau o ddefnyddio ein hadeiladau erbyn 2031.
- Sylfaen allyriadau tai wedi'i sefydlu gyda gostyngiad o 10% mewn allyriadau cyffredinol (o adnewyddu tai a gosodiadau solar).
- Cyfradd ailgylchu o 70% ar draws adeiladau a reolir gan y Cyngor.

Allyriadau Trafnidiaeth y Cyngor

- Anelu i leihau allyriadau carbon y fflyd i 360 tCO₂e bob blwyddyn.
- Gostyngiad o 30% mewn allyriadau o deithio busnes erbyn 2031.

Allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi

- Cyflawni 50% o gyfanswm gwariant y gadwyn gyflenwi lle mae cyflenwyr wedi darparu cynlluniau lleihau carbon yn seiliedig ar dargedau blynyddol cronus.

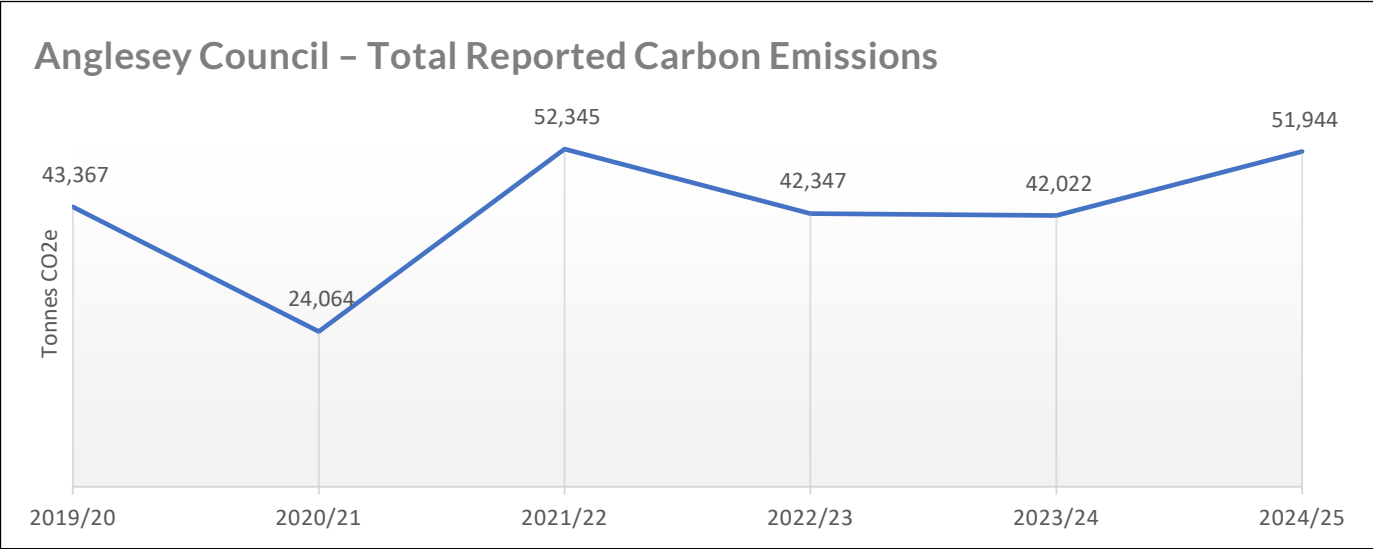
Atodiad 2 – Ôl-troed Carbon y Cyngor

Mae'r Cyngor yn adrodd ar ei allyriadau carbon i Lywodraeth Cymru o fewn y fframwaith 'adrodd sero net' blyneddol.

Gan ddefnyddio'r data a gyflwynir, gall y Cyngor fonitro ei allyriadau carbon, nodi blaenoriaethau ac olrhain cynnydd wrth iddo weithredu'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net.

Yn seiliedig ar y data a gyflwynwyd i WG:

- Cyfanswm allyriadau carbon y Cyngor oedd 51,944 tonnell o gyfwerth â charbon deuocsid (tCO₂e) yn 2024/25.
- Mae hyn yn seiliedig ar allyriadau a gyfrifir dan gategorïau adeiladau, trafndiaeth, gwastraff a'r gadwyn gyflenwi.
- Mae llawer o ffactorau wedi effeithio ar allyriadau o fewn y categorïau hyn megis newidiadau mewn gofynion data, methodoleg i gyfrifo a newid gweithgareddau o fewn categorïau yr adroddir arnynt.

Atodiad 2 – Ôl-troed Carbon y Cyngor

Mae data a chategoriau allyriadau 2024/25 yn dangos: -

Mae **adeiladau** wedi gweld gostyngiad mewn allyriadau o drydan, gwresogi a defnydd dŵr ar draws asedau'r cyngor flwyddyn ar ôl blwyddyn.

Mae allyriadau **trafnidiaeth** wedi cynyddu oherwydd gwelliannau yn y fethodoleg adrodd ac maent wedi dod yn fwy cywir ar gyfer data 2024/25.

Mae allyriadau **gwastraff** wedi lleihau oherwydd newidiadau i ffiniau adrodd a chael gwared ar adrodd dyblyg.

Cyfrifir allyriadau'r **Gadwyn Gyflenwi** yn seiliedig ar faint mae'r Cyngor yn ei wario yn ystod y flwyddyn ariannol ac ar y math o nwyddau a gwasanaethau sy'n cael eu caffael. Gan fod y Cyngor wedi gwario mwy yn 2024/25, mae'r allyriadau cyfatebol hefyd wedi cynyddu.

